

С.М. Клімова,

к.держ.упр., доц., докторант кафедри
права та законотворчого процесу ХарPI НАДУ

ПУБЛІЧНІСТЬ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСАМИ ДЕРЖАВИ ЯК ФАКТОР РОЗВИТКУ ДЕМОКРАТИЧНОЇ СОЦІАЛЬНОЇ ДЕРЖАВИ

Визначено форми реалізації принципу публічності в Україні та їх вплив на формування соціальної, демократичної держави.

Ключові слова: публічні фінанси, державні фінанси, принципи державного управління, публічність, гласність, прозорість.

Однією з важливих функцій держави, за Конституцією України, є соціальний захист громадян. Саме система соціальної безпеки, що ґрунтується на принципі соціальної справедливості, є одним із головних обов'язків держави і забезпечує матеріальну підтримку громадян не залежно від їхнього попереднього трудового внеску. Цей обов'язок здійснюється у формі, що залежить від рівня охоплення населення певними соціальними виплатами і доходами з одночасним врахуванням реального впливу різних політичних сил на цей процес. Кожний тип соціальної держави здатен функціонувати за умови створення відповідної фінансової системи та вироблення відповідних способів і методів фінансування соціальних програм і заходів.

За теорією Вагнера, зростання суспільного сектора, яке відбулося за останні десятиліття у світі, являє собою певний “закон”, який зводиться до трьох головних факторів: структурні зміни в економіці, демократизація суспільства і зростання стурбованості питанням соціальної справедливості. Вагнер також очікував розширення в ході цивілізаційного процесу зацікавленості суспільства проблемами культури добробуту, що вимагає посилення уваги до питань розподілу та соціальної політики [16].

Утвердження основних демократичних принципів та засад функціонування соціальної сфери в Україні здійснюється одночасно з розробкою і впровадженням основних положень управління публічними

фінансами. Ці процеси вважаємо взаємозалежними і взаємодоповнюючими один одного.

Критичний огляд наукових робіт щодо управління публічними фінансами виявив, що зазначена наукова проблема недостатньо розроблена. Європейські школи публічних фінансів сформували відповідні наукові напрямки, які представляють А. Вагнер, Пфлейденер, К. Рау, Сакс, Л. Штейн у своїх роботах. Представники американської економічної теорії Ш. Бланкарт, Дж. Б'юкенен, Р. Масгрейв, Дж. Е. Стігліц виробили сучасні концепції економіки суспільного сектора. Намагаються подолати теоретичну спадщину марксистської політичної економії та адаптувати інструментарій економічної науки до умов трансформаційної економіки в Україні О. Близнюк, Т. Бондарчук, А. Зюнькін, Л. Коваленко, С. Ковальчук, В. Кравченко, С. Міщенко, С. Науменкова, В. Стоян. На особливу увагу заслуговують роботи О. Чорного, який комплексно дослідив процеси демократизації бюджетного процесу [14]. Але відсутність робіт, в яких би розкривався вплив розвитку форм публічності управління фінансами держави на формування засад демократичної, соціальної держави, вплинула на вибір мети даної роботи – визначення форм реалізації принципу публічності та їх вплив на формування соціальної, демократичної держави.

Принципи управління – це межі, призми управлінської парадигми, важливий компонент філософії управління. До основоположних принципів слід віднести “публічність”, до якого Г. Атаманчук включає широкий доступ громадян до участі в питаннях управління шляхом обрання відповідних органів та громадського контролю за їх функціонуванням, відкритості функціонування згаданих органів, а також судовий контроль за дотриманням в управлінських процесах закріплених конституційно інтересів суспільства, прав і свобод громадян [4, с. 275]. Ця точка зору допомогла викласти власну версію розвинутих в Україні складових принципу публічності, на якому ґрунтується управління суспільними фінансами: 1) механізми доступності управління фінансами до громадськості; 2) відкритість або прозорість функціонування органів державної влади та органів місцевого самоврядування; 2) контроль з

боку суспільства за формуванням, використанням і розподілом централізованих і децентралізованих грошових фондів; 3) судовий контроль за формуванням, розподілом і використанням державних і місцевих фінансів. Цей взаємозв'язок складових відображено на рисунку.

Рисунок. Складові принципу публічності управління фінансами держави

Гласність – це не тільки складова основоположного керуючого положення, що визначає правила управління публічними фінансами, а й один із принципів здійснення демократії, гарантії ефективного функціонування всіх її інститутів; діяльності державних органів та органів місцевого самоврядування.

Багатоманітність форм і способів реалізації принципу гласності залежить від політичного режиму держави. Формування багатьох демократичних чинників в Україні підтверджує концепція визначення рівня демократичності держави, що висунута Г. Зінном. На його думку, на рівень демократичності держави впливають: участь різних членів суспільства у вирішенні державою питань, що торкаються їх інтересів у політичній та економічній сферах; доступ членів суспільства до інформації, що необхідна для прийняття рішень; доступ

всіх людей до економічних, соціальних, екологічних і інших життєвих благ; свобода вираження волі в усіх видах (свобода слова, друку) та ін. [15]. Отже, в Україні закінчується стадія демократичної транзиції та починається перехід до демократичної консолідації. Остання означає стабілізацію демократичних інститутів і правил, їх прийняття всіма суб'єктами влади. Отже, процес створення демократичних інститутів, установлення демократичних правил у нашій державі переходить у розробку та впровадження механізму їх реалізації. Тому надзвичайно важливо вдосконалити процедуру доступу громадян до управління публічними фінансами, оскільки впроваджено небагато форм його реалізації на практиці, але разом із цим цей елемент є складовою загального механізму демократичного розвитку суспільства і потребує вдосконалення.

Управління публічними фінансами – це складова частина управління економікою, його здійснює спеціальний апарат за допомогою специфічних прийомів і методів. Пересічному громадянину складно розібратися не лише зі структурою бюджетної системи, а зі стадіями формування і використання Державного бюджету та інших централізованих фондів держави. Тому із самої природи цього виду управлінської діяльності випливає, що доступність громадян до управлінських процесів має доволі обмежений характер. Але проблема формування і виконання бюджету в контексті учасницької демократії, на думку О. Чорного, потребує дослідження та вирішення. Він також зазначає, що “участь громадськості – важливий чинник як політичного розвитку, так і належного стану фінансової системи, важливими характеристиками, яких у сучасному розумінні є прозорість, зв'язок із нагальними інтересами соціальних груп, репрезентація цих інтересів у соціальній і економічній політиці” [14, с. 5].

У демократичному суспільстві через механізми виборності здійснюється делегування повноважень по управлінню суспільством інститутам влади. Виникає необхідність звітності цих інститутів перед виборцями, що потребує детальної та об'єктивної інформації про управління суспільними фінансами. Державним службовцям, депутатам, громадянам необхідно знати, чи правильно, чи відповідно до законів здійснюється управління публічними

фінансами, чи досягають державні програми поставлених цілей, чи є діяльність державних установ економічно ефективною. Отримати таку інформацію можна в результаті: 1) реагування органів влади на звернення громадян; 2) оприлюднення інформації про діяльність органів влади; 3) проведення контролю.

Гласність – це право громадянина на участь у вирішенні питань, що торкаються його законних інтересів. Можливість впливати на управління публічними фінансами передбачена Конституцією України. Відповідно до ст. 40 Основного Закону всі мають право направляти індивідуальні чи колективні письмові звернення або особисто звертатися до органів державної влади, органів місцевого самоврядування та посадових і службових осіб цих органів [1]. Службовці при цьому зобов'язані розглянути звернення і дати обґрунтовану відповідь у встановлений законом строк. На жаль, ці конституційні положення нині діють вельми відносно.

Народ України має право на будь-яку форму волевиявлення, тому законодавство не може виражати заборон щодо форм волевиявлення народу. Конституцією та законами України передбачено такі форми безпосереднього волевиявлення народу, як вибори, референдуми, мирні збори, мітинги, походи і демонстрації, звернення, народні обговорення. Разом із тим вичерпного переліку форм волевиявлення народу не може бути, оскільки відповідно до ст. 69 Конституції України народне волевиявлення здійснюється через вибори, референдуми та інші форми безпосередньої демократії.

Останнім часом неабияку роль у розвитку українського суспільства відіграли громадські ініціативи, які переростали у великі масові рухи. Така форма прояву демократії не є виправданою у сфері фінансово-правових відносин, оскільки вони мають планомірний характер, їх виникнення, зміна і припинення не відбуваються за волевиявленням сторін, а пов'язані з фінансово-правовим актом і будуються вони на принципі нерівності сторін.

Громадяни можуть вплинути на процес формування і використання бюджетних коштів через участь у консультаціях, порядок проведення яких

визначено положенням Кабінету Міністрів України “Деякі питання щодо забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики”. Відповідно до нього в обов'язковому порядку проводяться консультації з громадськістю щодо проектів нормативно-правових актів, які стосуються прав, свобод і законних інтересів громадян; проектів державних і регіональних програм економічного, соціального і культурного розвитку, рішень щодо ходу їх виконання; звітів головних розпорядників коштів Державного бюджету України про витрачання бюджетних коштів за минулий рік; інформації про роботу Кабінету Міністрів України, центральних і місцевих органів виконавчої влади.

Організацію і проведення консультацій з громадськістю забезпечує орган виконавчої влади, який безпосередньо готує пропозиції, пов'язані з формуванням та реалізацією державної політики у визначеній сфері державного і суспільного розвитку.

Консультації є не єдиною формою доступу громадян до управління фінансами. Для координації заходів, пов'язаних з проведенням консультацій з громадськістю та моніторингу врахування громадської думки, при органах виконавчої влади утворюються консультативно-дорадчі органи – громадські ради, які діють на підставі положень, що затверджуються цими органами [10].

Започатковано утворення громадських колегій при керівниках органів виконавчої влади на базі громадських рад і станом на 1 травня 2007 р. громадські ради (колегії) створені при 72 органах виконавчої влади. До їх складу входить близько 2 тис. осіб, з яких понад тисячу представників громадських організацій, до 200 представників професійних спілок, близько 100 представників відповідно засобів масової інформації, органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, політичних партій, близько 300 представників інших представників громадянського суспільства [17].

Партнерство органів публічної влади та організацій громадянського суспільства у вигляді консультації та діяльності громадських рад є перспективно ефективною формою реалізації принципу гласності, але слід

відмітити, що органи державної влади часто проявляють байдужість і корумпованість під час розгляду пропозицій від громадськості. Тому проблему становлення демократичних чинників слід вирішувати паралельно із формуванням нової філософії влади – переходом від управління суспільством до служіння йому, підвищенням професіоналізму публічних службовців та боротьби з корупцією.

Традиційною сферою уваги бюджетного моніторингу є законність і чесність при сплаті податків та здійсненні видатків. Питання бюджетної прозорості звичайно не виступають предметом обговорень усієї громадськості, оскільки є важкими для сприйняття і вважаються технічними. Але прозорість – важливий фактор розвитку. Реформи, що забезпечують бюджетну прозорість, розвивають демократію і дають можливість застосовувати спеціальні методи планування й управління.

Західні традиції оцінки чесності й правових меж для прозорості в органах влади стосуються таких проблем: чи всі доходи, видатки й активи враховуються при складанні фінансових планів; чи є закладені законодавством механізми для розкрадання в системі управління державними фінансами; чи оцінюються й збираються необхідним способом доходи; чи законно надаються пільги; чи дотримувались органи влади норм права при державних закупівлях; чи прозоро проводились тендери; як виконуються бюджети; чи законно призначаються та проходять службу працівники органів місцевого самоврядування й фінансових установ; на підставі чого та з використанням яких методів і форм здійснюється фінансовий контроль? [8, с. 4].

Гласність – це також право людини на достовірну, своєчасну та повну інформацію. Роль ЗМІ при цьому неоціненна, оскільки вони невіддільні від сфери політичної. Природно, що всі ЗМІ не тільки інформують, але і пропагують відомі ідеї, погляди, вчення, політичні позиції і програми різних суспільно-політичних діячів. Діяльність ЗМІ і гласність – нероздільні. Гласність – це не тільки право громадянина все знати. Це і потреба засобів масової інформації давати повну і правдиву інформацію. Гласність – це право на свою

думку, не побоюючись наслідків, вона необхідна в умовах політичного плюралізму, який характерний для сьогоденної України [7].

Орган публічної влади може забезпечити підтримку або згоду населення на політику, що проводиться ним. А оскільки звертатися до всього населення можна тільки за допомогою засобів масової інформації, то вони набувають у цьому відношенні ключову роль. За умов демократії ЗМІ слугують не тільки каналом для ідеологічної обробки населення, але і здатні надавати реальний вплив на напрям і форми здійснення державної політики.

Закон України “Про порядок висвітлення діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування в Україні засобами масової інформації” визначає порядок всебічного і об'єктивного висвітлення діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування ЗМІ і захисту їх від монопольного впливу органів тієї чи іншої гілки державної влади або органів місцевого самоврядування. ЗМІ мають право висвітлювати всі аспекти діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування. Органи публічної влади зобов'язані надавати ЗМІ повну інформацію про свою діяльність через відповідні інформаційні служби органів державної влади та органів місцевого самоврядування, забезпечувати журналістам вільний доступ до неї, крім випадків, передбачених законодавством, не чинити на них будь-якого тиску і не втручатися в їх виробничий процес [3].

Важливий етап демократизації бюджетного процесу розпочався після набуття чинності 25 липня 2001 р. Бюджетного кодексу України, яким було визначено обов'язковість оприлюднення бюджетів усіх рівнів та звітів про їх виконання. Цим нормативним актом було започатковано кардинальні зміни в бюджетному процесі, проведенні в бюджетній сфері реформ, спрямованих на формування нових прогресивних відносин в управлінні фінансами на принципі публічності. Саме ЗМІ покликані контролювати діяльність органів влади й інформувати громадян про формування, розподіл та використання бюджетних коштів, щоб протидіяти спробам секретного формування та використання бюджетних коштів. Держава буде по-справжньому підзвітна

населенню тільки тоді, коли громадяни будуть інформовані про його діяльність і при бажанні зможуть цією інформацією чи то при виборі кандидатів на виборах, чи то при зверненні до публічних органів з пропозиціями.

Засоби масової інформації здатні не тільки виконувати найважливішу функцію “суспільного вартового”, але і бути форумом для суспільних дебатів. У зв’язку з цим, засоби масової інформації слугують також інструментом доведення думки суспільства до органів публічної влади. При виконанні всіх цих функцій ЗМІ реалізують і зміцнюють інституції парламентаризму, місцевого самоврядування, залучають населення в процес контролю над діяльністю уряду.

Однак виконувати ці ключові демократичні завдання ЗМІ можуть тільки в тому випадку, якщо законом встановлена свобода думки і слова, якщо вони достатньою мірою незалежні і не перебувають під домінуючим впливом владних структур або могутніх приватних інтересів. Обмежити вплив органів публічної влади можна за рахунок встановлення суспільного фінансування ЗМІ, які будуть підконтрольними незалежним комісіям або представникам громадських організацій, а також шляхом розвитку приватних ЗМІ за рахунок конкуренції. Обмежити вплив приватних інтересів можна, обмеживши права на володіння засобами масової інформації [6].

Однією із гарантій реалізації конституційного права на об’єктивну, відкриту та вірогідну інформованість в усіх сферах суспільного і державного життя є встановлення юридичної, зокрема адміністративної, відповідальності за неправомірну відмову в наданні інформації, несвоєчасне або неповне надання інформації, надання інформації, що не відповідає дійсності, у випадках, коли така інформація підлягає наданню на запит громадянина чи юридичної особи відповідно до законів України [13, с. 85].

Асоціативний чи громадський сектори загалом та його складові беруть участь у демократичних процесах, здійснюючи контроль через безпосередній і релятивний вплив на стан суспільних відносин і, передусім, на своїх учасників.

Інститут контролю є здійсненням влади народом безпосередньо та засобом забезпечення основних прав і свобод людини і громадянина, фактором забезпечення верховенства права та перетворення Основного Закону на чинне право [12]. Контроль як вид діяльності та функція органів здійснення влади спрямований на забезпечення розвитку суспільства. Він сприяє виконанню покладених завдань, забезпечує законність і ефективність роботи органів влади, відіграє важливу роль у забезпеченні та підвищенні відповідальності інституцій здійснення публічної влади, зокрема держави та її органів, перед суспільством за свої діяння.

Важливе досягнення сучасної цивілізації – вироблення інструментів і процедур, які забезпечують контроль громадян відносно держави. І головне місце тут займає фінансовий контроль. Його застосування дозволяє забезпечити стабільність функціонування фінансової системи, надати відповідні гарантії для залучення в економіку приватних інвестицій та особистих коштів громадян. А результатом розвинутої економіки є створення соціальної, правової держави.

Визначаючи основні цілі фінансового контролю, слід відзначити, що його організація визнана обов'язковим елементом управління суспільними фінансовими коштами, оскільки управління тягне за собою відповідальність перед суспільством. Контроль – не самоціль, а невід'ємна частина системи управління з метою підвищення ефективності фінансової діяльності, забезпечення фінансової, кредитної і розрахункової дисципліни, виявлення, усунення та попередження порушень під час формування, розподілу й використання централізованих і децентралізованих грошових фондів.

Реалізацію принципу публічності покликані забезпечувати органи вищого фінансового контролю, яким в Україні є Рахункова палата. Одним із пріоритетних напрямів діяльності цього органу є організація системного, своєчасного і об'єктивного інформування громадськості про стан бюджетної дисципліни в Україні.

В основу цього принципу, перш за все, покладено прагнення до прозорості контролю в системі цільового, ефективного та законного

використання коштів платників податків. Кожен громадянин держави повинен знати, як і куди спрямовуються та використовуються сплачені ним у вигляді податків кошти.

Керуючись ст. 98 Конституції України [1] та ст. 40 Закону України “Про Рахункову палату”, виходячи з позицій прозорості, відкритості та гласності, Рахункова палата постійно забезпечує оприлюднення матеріалів проведених контрольно-аналітичних та експертних заходів [2]. Розглянуті Колегією питання оприлюднюються в ЗМІ. Інформація про діяльність Рахункової палати систематично та оперативно розміщується на web-сайті Рахункової палати. Отже, на сьогодні Рахункова палата широко використовує сучасні форми і методи роботи, що спрямовані на оперативне і об'єктивне оприлюднення аудиторської діяльності серед громадськості.

Рахункова палата України повинна розвивати нові форми реалізації принципу публічності в управлінні фінансами, що виявляється в розширенні масштабів гласності і прозорості на всіх етапах проведення контрольних заходів; вжитті заходів, сприяючи запровадженню практики “прозорості” руху коштів на банківських рахунках і операцій з нерухомістю вищих посадовців своїх держав; сприянні підвищенню інформування суспільства про їх права на отримання державних послуг і реальні механізми участі в здійсненні контролю за ефективністю роботи органів державної влади [11].

Формою реалізації принципу публічності у сфері управління фінансами є судовий контроль. Його сутність проявляється в тому, що суд використовує свої повноваження кожного разу, коли державний орган здійснює незаконну, недоцільну або несправедливу дію чи приймає таке саме рішення (акт). Ці ознаки не мають чіткого визначення, і їх розширене тлумачення у справах, по яких уже винесено рішення, неабиякою мірою сприяє підвищенню ролі судового контролю в правовому захисті громадян. Мета судового контролю полягає не тільки в тому, щоб оскаржити законність рішень, а й переглянути спосіб, згідно з яким воно прийняте.

Правосуддя в Україні здійснюється виключно судами, юрисдикція яких

поширюється на всі правовідносини, що виникають у державі, у т.ч. й фінансові. У судовій системі України особливе місце займають апеляційні та місцеві загальні суди, оскільки вони відіграють вагомий роль у розвитку судової гілки влади та забезпеченні максимального здійснення, охорони та захисту основних прав і свобод людини і громадянина.

Важлива роль при забезпеченні правосуддя у фінансовій сфері належить адміністративним судам. До їх юрисдикції віднесено: 1) спори фізичних чи юридичних осіб із суб'єктом владних повноважень щодо оскарження його рішень, дій чи бездіяльності; 2) спори між суб'єктами владних повноважень з приводу реалізації їхньої компетенції у сфері управління, у т.ч. делегованих повноважень, а також спори, які виникають з приводу укладання та виконання адміністративних договорів; 3) спори за зверненням суб'єкта владних повноважень у випадках, встановлених законом та ін. [9].

Надзвичайно важлива роль судової влади в становленні, розвитку і функціонуванні правової держави, захисті прав і свобод людини обумовлює підвищену увагу до питань формування суддівського корпусу. Тому першочерговим завданням правової реформи вважаємо створення підґрунтя для формування високопрофесійного суддівського корпусу, оскільки доля людей, колективів залежить часто від особистості судді, його світогляду, правосвідомості, юридичної підготовки, професійності, морально-етичних якостей тощо.

Дослідження форм реалізації принципу публічності у сфері управління фінансами держави дає підстави для визначення таких положень.

1. Знання і застосування при прийнятті управлінських рішень принципу публічності забезпечує оздоровлення економіки, утвердження соціальних гарантій громадян та формування демократичної держави.

2. Форми реалізації принципу публічності є певними обмеженнями в діяльності органів публічної влади. Демократичні країни світу застосовуються процесуальні та змістовні обмеження в діяльності органів влади. Такі обмеження, на думку Дж. М. Б'юкенена, справді діють, зменшуючи, можливо,

дуже суттєво, ступінь, масштаб і розмір потенційної політичної дискримінації і, внаслідок цього, марнування суспільних ресурсів, яке втілюється в інвестування в пошук ренти [5, с. 86].

3. Група головних обмежень дій держави в Україні вже визначена – на користь демократичної держави з її стандартними інституціями, але їх недовіра відображається на неефективності великої частини публічних грошових коштів.

4. Питання формування системи громадського контролю є чинниками розвитку демократичної, соціальної держави, необхідним є пошук нових форм участі громадян в управлінні фінансами.

5. Прозорість і публічність діяльності органів влади при управлінні публічними фінансами має стати перешкодою для корупційних проявів і підґрунтям розвитку нових відносин між владою та громадянами.

6. Розвиток демократичної, соціальної держави неможливий без формування громадянського суспільства, яке повинно оцінити ступінь прозорості при накопиченні, використанні бюджетних коштів та адекватність інституціональної системи, а також повинно проводити компанії на підтримку реформування управління публічними фінансами.

Список використаних джерел

1. Конституція України: Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. – К.: Преса України, 1997. – 80 с.
2. Закон України “Про Рахункову палату” // ВВР України. – 1998. – № 24. – Ст. 137.
3. Закон України “Про порядок висвітлення діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування в Україні засобами масової інформації” від 23 вересня 1997 р. № 539/97-ВР // ВВР України. – 1997. – № 49. – Ст. 299.
4. *Атаманчук Г.В.* Теория государственного управления: Курс лекций. – М.: Омега-Л, 2004. – 584 с.
5. *Б'юкенен, Джеймс М., Масгрейв, Річард А.* Суспільні фінанси і суспільний вибір: Два протилежних бачення держави / Пер. з англ. – К.: ВД “КМ Академія”, 2004. – 175 с.
6. *Битем Д., Бойл К.* Демократия: вопросы и ответы. – М.: Знание, 1995. – С. 23 – 25.
7. *Житенев В.А.* Политическая культура: Опыт формирования и проблемы. – М.: Политиздат, 1990. – С. 51.
8. *Кен Дэйви, Габор Петер.* Введение: вопросы по поводу бюджетной прозрачности // Государственное управление в переходных экономиках. – 2006. – Лето. – С. 4 – 6.
9. Кодекс адміністративного судочинства України // ВВР України. – 2005. – № 35 – 36, № 37. – Ст. 446.

10. Положення Кабінету Міністрів України “Деякі питання щодо забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики” від 15 жовтня 2004 р. № 1378 // Офіц. вісн. України. – 2004. – № 42. – Ст. 2773.

11. Рекомендації за підсумками Міжнародної конференції EUROSAI на тему “Роль Вищих органів фінансового контролю в боротьбі з корупцією і шахрайством”, м. Київ, 19 – 21 вересня 2006 р.) // ac-rada.gov.ua

12. *Сушинський О.І.* Контроль у сфері публічної лади: теоретико-методологічні та організаційно-правові аспекти: Моногр. – Л.: ЛРІДУ УАДУ, 2002. – 468 с.

13. *Червякова О.* Порухення права на інформацію // Вісник прокуратури. – 2003. – № 8. – С. 84 – 90.

14. *Чорний О.С.* Управління бюджетним процесом на регіональному рівні: Автореферат на здобуття наукового ступеня кандидата наук з державного управління за спеціальністю 25.00.02. – Механізми державного управління / Дон. держ. ун-т управління Міністерства освіти і науки України. – Донецьк, 2005. – 18 с.

15. *Howard Zinn.* How Democratic is America? From originally published in Robert A. Goldwin, ed. Chicago.: Rand McNally, 1971. – P. 39 – 60.

16. *Wagner A.* 1893. Grundlegung der Politischen Oekonomie. – 3d ed., Erster Theil, Leipzig: Winter. Grundlagen der Volkswirtschaft, Zweiter Halbband, Buch 4-6, 893 – 908. – Leipzig: Winter.

17. www.kmu.gov.ua

***Klimova S.M.* Publicness of financial management of the state as the factor of development of the democratic, social state.**

In work certainly forms of realization of principle of publicness and their influence on forming of the social, democratic state.

Key words: public finances, state finances, principles of state administration, publicness, publicity, transparency.

***Климова С.Н.* Публичность управления финансами государства как фактор развития демократического социального государства.**

Определены формы реализации принципа публичности в Украине и их влияние на формирование социального, демократического государства.

Ключевые слова: публичные финансы, государственные финансы, принципы государственного управления, публичность, гласность, прозрачность.